

Vergaderjaar 1995–1996

23 901

Minderhedenbeleid 1995

Nr. 23

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 27 september 1995

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken¹ heeft op 27 juni 1995 algemeen overleg gevoerd met de minister van Binnenlandse Zaken over diens brief inzake **het bestuurlijk overleg met de VNG over de opvang van asielzoekers en verblijfsgerechtigden** (23 901, nr. 16).

Van het gevoerde overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Kamp** (VVD) complimenteerde de minister met het feit dat hij overeenstemming heeft bereikt met de VNG over de inburgeringscontracten. Zullen ook de nieuwkomers die daartoe de wens hebben uitgesproken het inburgeringstraject kunnen volgen? Het is verheugend dat er substantiële extra bedragen zijn vrijgemaakt voor het inburgeringsbeleid. Hoe groot zal de bijdrage van de gemeenten zijn?

De heer Kamp constateerde dat de minister een aanzienlijke financiële prijs heeft moeten betalen voor de overeenstemming met de VNG. Hij refereerde in dit verband aan de verhoging van de vergoeding voor VVTV'ers, jonger dan achttien jaar, en aan een hogere vergoeding voor de ziektekostenverzekeringen van VVTV'ers en de inrichtingskosten voor VVTV'ers en verblijfsgerechtigden. Ten slotte blijft het Rijk betalen voor uitgeprocedeerde asielzoekers die nog niet door de gemeenten uit de ROA-woning zijn gezet. Wil de minister hierop reageren tegen de achtergrond van de mening van de fractie van de VVD dat een sober beleid ten aanzien van nieuwkomers gewenst is om het geheel voor de samenleving betaalbaar te houden?

De heer Kamp vond ten slotte dat de terechte aandacht voor nieuwkomers niet ten koste mag gaan van degenen die eerder Nederland binnenkwamen en nog een achterstand hebben wat betreft integratie in het algemeen en taalbeheersing in het bijzonder. Een inhaalprogramma voor deze mensen is op haar plaats. Hoe oordeelt de minister hierover?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks) merkte op dat op de agenda van dit overleg het bestuurlijk overleg met de VNG over de opvang van asielzoekers en verblijfsgerechtigden staat, maar stelde vast dat het in feite gaat over de inburgeringscontracten. Bij stukjes en beetjes wordt dit

¹ Samenstelling:

Leden: Van Erp (VVD), V. A. M. van der Burg (CDA), Te Veldhuis (VVD), Van der Heijden (CDA), De Cloe (PvdA), voorzitter, Janmaat (CD), Van den Berg (SGP), Scheltema-de Nie (D66), ondervoorzitter, Apostolou (PvdA), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Zijlstra (PvdA), Van der Hoeven (CDA), Remkes (VVD), Gabor (CDA), Koekkoek (CDA), Nijpels-Hezemans (AOV), Oedayraj Singh Varma (GroenLinks), Essers (VVD), Dittrich (D66), Dijksman (PvdA), De Graaf (D66), Cornielje (VVD), Rouvoet (RPF), Van Boxtel (D66) en Rehwinkel (PvdA). Plv. leden: Korthals (VVD), Dankers (CDA), Van Hoof (VVD), Bijleveld-Schouten (CDA), Liemburg (PvdA), Poppe (SP), Schutte (GPV), Van 't Riet (D66), Van Heemst (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), Vreeman (PvdA), Verhagen (CDA), Van der Stoep (VVD), Mateman (CDA), Mulder-van Dam (CDA), Van Wingerden, Rabbae (GroenLinks), H. G. J. Kamp (VVD), Assen (CDA), M. M. van der Burg (PvdA), Bakker (D66), Klein Molekamp (VVD), Leerkes (Unie 55+), Hoekema (D66) en Van Oven (PvdA).

onderwerp aangekaart en zij vroeg zich af wanneer nu eindelijk eens een integrale behandeling van dit onderwerp mogelijk zal worden gemaakt.

De minister schrijft dat het kabinet bereid is de mogelijkheid te onderzoeken om te komen tot een wettelijke regeling van de inburgering van alle nieuwkomers en verblijfsgerechtigden. Dit laat dan onverlet dat intussen alle nieuwkomers en verblijfsgerechtigden in aanmerking (blijven) komen voor het inburgeringstraject. Er wordt dus voor een deel van de nieuwkomers iets vastgelegd. Hoe gaat het met de inburgeringscontracten voor de anderen als bijvoorbeeld de financiële mogelijkheden te beperkt zijn?

Zijn de budgetten voor basiseducatie en VAVO verkeerd begroot nu daaruit de extra middelen voor inburgeringscontracten kunnen worden geput? Als dit niet het geval is, gaat het ten koste van beide onderwijssoorten of waren de gelden al geormerkt ten behoeve van het beleid voor nieuwkomers? Kan de minister garanderen dat anderen (bijvoorbeeld mensen die al geruime tijd op de wachtlijsten voor NT2 staan) geen hinder ondervinden van de met de VNG gesloten overeenkomst?

Wanneer zal de procedure met betrekking tot de vergoeding voor VVTV'ers jonger dan achttien jaar worden gestart? Wat gebeurt er als het onderzoek aantoont dat de gemeenten niet vanuit de lump sum-vergoeding kunnen voorzien in de inrichtingskosten?

Aan de gemeenten is gevraagd om technisch niet verwijderbare asielzoekers te verwijderen uit de ROA. Waar moeten die mensen naar toe als die mensen niet terecht kunnen in Ter Apel?

De minister schrijft dat er geen aanleiding is om de Stimuleringsregeling wisselwoningen voort te zetten. Mevrouw Sipkes had echter van de VNG begrepen dat waarschijnlijk voor bepaalde categorieën niet in adequate huisvesting zal kunnen worden voorzien en dat dus alsnog een beroep moet worden gedaan op de wisselwoningen.

Ook de heer **Gabor** (CDA) complimenteerde de minister met de bereikte overeenstemming met de VNG, maar drong wel aan op een wettelijke regeling van de inburgeringscontracten.

De heer Gabor was de minister ook erkentelijk voor de voorgenomen wijziging van de Zorgwet VVTV'ers. Hem had informatie bereikt dat het niet mogelijk is de ziektekostenverzekering van jeugdigen onder te brengen bij die van de ouders. Dat kan betekenen dat de minister een omvangrijke som geld kwijt is aan de vergoeding ter zake. De heer Gabor kon zich ook geheel vinden in het gestelde omtrent de vergoeding van de inrichtingskosten en de bijzondere bijstand. Hetzelfde geldt voor de taakstelling reguliere huisvesting statushouders 1993 en 1994.

Wat betreft de wisselwoningen en de basiseducatie/VAVO sloot de heer Gabor zich aan bij mevrouw Sipkes.

De heer Gabor herinnerde de bewindsman er vervolgens aan tijdens het debat over de huisvesting van verblijfsgerechtigden met nadruk te hebben bepleit om in het overleg met de VNG aandacht te besteden aan de vergoedingen voor jongeren onder de achttien jaar en de inrichtingskosten van woningen. De minister zei toen dat wijzigingen alleen bij amendement kunnen worden aangebracht en dat hij vooralsnog niet bereid was bedoelde punten in het overleg met de VNG aan de orde te stellen. Verbazingwekkend genoeg heeft de minister een paar weken later in de Eerste Kamer gezegd met bepaalde fracties afspraken te hebben gemaakt over de aard van de onderhandelingen. De Kamer zou daarover dan worden bericht. De heer Gabor ging ervan uit dat de bewindsman klaarheid in dezen zal scheppen.

Ook de heer **Dittrich** (D66) was verheugd dat er tussen kabinet en VNG op hoofdpunten overeenstemming is bereikt. Hij vond het wel jammer dat de brief van de minister wat zuinigjes is als het gaat om de noodzaak van een wet op de inburgering. Wil de minister na het zomerreces met een

wetsvoorstel komen zodat de fracties nog dit jaar een schriftelijke inbreng kunnen leveren?

De heer Dittrich vroeg zich af of 500 uur Nederlands wel genoeg is voor iemand met een lage vooropleiding. Welk vervolgtraject heeft de minister voor ogen? De resultaten van een onderzoek naar verdringing zullen hun weerslag vinden in de begroting voor 1998. Dat lijkt echter rijkelijk laat. Als nu al blijkt dat van verdringing sprake is, moet direct aan de noodrem worden getrokken. Is er al een kabinetsstandpunt over de wachtlijsten?

Hoe is de stand van zaken met betrekking tot de gewenste bundeling van financieringsstromen? Het is van groot belang dat er zo weinig mogelijk loketten zijn.

Heeft onderzoek uitgewezen dat er een vergoeding bovenop de ziektekostenverzekering moet komen? En kan snel en adequaat worden ingegrepen als de inrichtingskosten hoger zijn dan verwacht?

Kan de minister aangeven hoe hij oordeelt over de positie van uitgeprocedeerde en technisch niet verwijderbare asielzoekers?

Ten slotte vroeg de heer Dittrich nog naar enkele toezeggingen die de minister heeft gedaan tijdens het algemeen overleg van 27 april 1995. Hoe staat het met de afronding van de discussie over de sancties? Hoe staat het met de uitwerkingsvoorstellen ten aanzien van de inburgering van asielzoekers in de centrale opvang? Is er al iets te melden over de heroriëntatie op de positie van VVTV'ers in inburgeringscontracten, de inschakeling van vrijwilligers en de basiscursus Nederlands op de televisie?

De heer **Apostolou** (PvdA) maakte de minister complimenten met het resultaat van de onderhandelingen met de VNG. In de brief staat dat inburgeringscontracten in eerste instantie worden aangeboden aan degenen die in de bijstand zitten. De heer Apostolou ging daarmee akkoord, maar vond ook dat degenen die graag een dergelijk contract willen hebben daarvoor in aanmerking moeten kunnen komen. Voor nieuwkomers die niet willen meedoen aan het inburgeringstraject zou dan wetgeving moeten worden gemaakt.

De heer Apostolou was eveneens de mening toegedaan dat er een wet op de inburgering moet komen en stelde prijs op een all round-nota in het najaar met alle ins en outs van de inburgeringsproblematiek.

Wat is precies het grote verschil tussen de huidige situatie en de situatie in het verleden wat betreft de financiering van de inburgeringstrajecten? Worden de bezuinigingen bij OCW en Sociale Zaken gecompenseerd door de extra bedragen die in de brief worden genoemd?

De fractie van de PvdA kan zich goed vinden in de opmerkingen in de brief over de nieuwe bekostigingssystematiek. Bundeling van financieringsstromen is inderdaad gewenst. Welke inspectie zal zich bezighouden met de controle van het inburgeringstraject ten behoeve van nieuwkomers?

De heer Apostolou was de mening toegedaan dat er geen nieuwe organisaties in het leven moeten worden geroepen ten behoeve van het inburgeringstraject en dat er zoveel mogelijk moet worden aangesloten bij de bestaande voorzieningen (intake, taallessen e.d.).

Bij de wijziging van de Zorgwet VVTV'ers zal volstrekte duidelijkheid moeten worden geschapen over de inrichtingskosten. De verplichting tot arbeid voor VVTV'ers kan misverstanden oproepen. Hoe kunnen gemeenten werk bieden aan al deze mensen? Is het niet eenvoudiger om een VVTV'er de gelegenheid te bieden om vanaf het moment van vergunningverstrekking zelf werk te zoeken?

De minister rept in zijn brief niet van de wenselijkheid om taallessen ook in asielzoekerscentra te geven. Kan hij hierover nadere mededelingen doen?

De heer **Poppe** (SP) zei in te kunnen stemmen met de voornemens van het kabinet, maar was bang dat er te weinig geld wordt uitgetrokken om die voornemens waar te maken. Inburgering mag niet ten koste gaan van de bestaande cursussen Nederlandse taal, maar dat risico lijkt nog steeds volop aanwezig. Vanuit het budget voor BE en VAVO wordt in 1999 46,9 mln. ingezet voor de inburgering. Dat budget was echter al niet toereikend en die overheveling lijkt verdacht veel op een sigaar uit eigen doos. Uit evaluatie van het actieprogramma «Weg met de wachtlijsten» blijkt dat in 1994 15 000 mensen in de rij stonden voor een taalcursus. De vraag stijgt nog steeds, niet alleen door de nieuwkomers maar ook door de al in Nederland verblijvende allochtonen. Deze laatste groep, die toch al in een achterstandssituatie verkeert, mag niet worden vergeten. De heer Poppe had de indruk dat er niet alleen sprake is van verdringing maar ook van daling van het aanbod van taalcursussen op zich. Uit een onderzoek in Amsterdam blijkt dat het aanbod in het gunstigste geval kan voorzien in 25% van de vraag, terwijl in Nijmegen de mensen de straat opgingen om te protesteren tegen bezuinigingen op het taalonderwijs. Kan de minister hier commentaar op geven? Is hij het ermee eens dat verdringing kennelijk onontkoombaar is en dat er dus moet worden opgetreden? Houdt hij ook rekening met de noodzaak van vervolgcursussen na 500 uur cursus en kan hij aangeven wanneer de problemen met de wachtlijsten nu eindelijk eens zullen zijn opgelost?

Het kabinet gaat ervan uit de gemeenten eigen middelen blijven inzetten voor de inburgering. Daar is niks op tegen zolang het om toegevoegde activiteiten gaat. De gemeentelijke inzet mag echter geen kernfactor worden in het aanbod van inburgeringstrajecten, want integratie is een zo belangrijk goed dat het niet afhankelijk mag zijn van het beleid van een willekeurige gemeente. De rechten en plichten van asielzoekers mogen niet per gemeente verschillen. De inburgeringsgelden aan gemeenten dienen als zodanig te worden geoormd, want het gaat om landelijk beleid.

De heer Poppe zei ten slotte beschikking te hebben over informatie waaruit blijkt dat de ziektekostenverzekeringen verder boven de normkosten uitkomen dan wat er nu bijkomt. Past de minister het resterende verschil ook bij?

Het antwoord van de minister

De **minister** beaamde dat het kabinet een behoorlijke prijs heeft moeten betalen om tot overeenstemming te komen met de VNG. Omdat het van groot belang was dat de onderhandelingen tot overeenstemming zouden leiden, had hij de nodige ruimte gekregen van het kabinet; gelukkig is er uiteindelijk overeenstemming bereikt over dit gecompliceerde dossier.

De onderhandelingen over de feitelijke inrichtingskosten in relatie tot de bijzondere bijstand zijn nog niet afgerond. Hetzelfde geldt voor het wellicht nog lastiger punt van de verdringing. Nu was in het budget voor BE en VAVO al voorzien in een bedrag voor de nieuwkomers, maar dat is niet voldoende. Of nu wel sprake is van een toereikende oplossing, is niet helemaal duidelijk geworden in het jongste overleg met de VNG. Afgesproken is aan het werk te gaan en de doelgroep zo goed mogelijk te bedienen. Begin 1997 zal de balans worden opgemaakt om te bezien of er nadere beslissingen moeten worden genomen.

De bewindsman wees erop dat de wachtlijsten door de gemeenten niet eenduidig worden samengesteld; het varieert van een vrijblijvende cursus Nederlands tot een intensieve professionele taalcursus. Bovendien maken niet alleen de mensen, waarover het in dit overleg gaat, gebruik van deze voorzieningen. Op macro-niveau matchen de vraag en de beschikbare gelden, maar dat zegt natuurlijk niets over de situatie in afzonderlijke gemeenten. Gelukkig is op dit macro-niveau overeenstemming bereikt

met de VNG in de wetenschap dat te zijner tijd de balans wordt opgemaakt. Op basis daarvan zal getracht worden een sluitende aanpak tot stand te brengen. Het is de bedoeling dat mensen met een inburgeringscontract de lessen kunnen volgen en hetzelfde geldt voor mensen die een inburgeringstraject volgen en de restgroep die recht heeft op deze lessen.

Op basis van de huidige gegevens zullen er in 1996 20 000 nieuwkomers worden bereikt, hetgeen het dubbele is van het aantal in 1995 waarin nog op vrijwillige basis wordt geopereerd.

Dit algemeen overleg gaat in de eerste plaats over het financiële arrangement waarover overeenstemming is bereikt met de VNG en nu zijn het de gemeenten die aan het werk gaan. De minister begreep niet waarop de kritiek van mevrouw Sipkes dat de inburgeringsproblematiek bij stukjes en beetjes wordt besproken stoelt. In de notitie over de uitgangspunten van de inburgering en in het algemeen overleg daarover is het kabinet volstrekt helder geweest. Daarna is in het overleg met de VNG het financiële aspect geregeld.

Met de VNG is overeengekomen de stimuleringsregeling wisselwoningen per 1 juli 1995 te beëindigen. In aansluiting daarop wordt de gemeenten de mogelijkheid geboden het begrip «passende huisvesting» breder uit te leggen.

De minister benadrukte dat ook hij veel waarde hecht aan een wet op de inburgering. Omdat het echter een complexe materie betreft en wetsvoorstellen altijd zeer nauwkeurig moeten worden voorbereid, zal het wetsvoorstel in ieder geval nog niet dit najaar aan de Kamer kunnen worden aangeboden. De complexiteit betreft o.a. de vraag voor wie de regeling wel en niet moet gelden en de sancties. Er zijn vele actoren en belanghebbenden die zo hun eigen wensen en verlangens hebben. Wel was de minister bereid de door de heer Apostolou gevraagde hoofdlijnennotitie aan de Kamer te doen toekomen opdat zij haar wensen en kritiekpunten kenbaar kan maken.

Aan het dossier «kosten van ziektekostenverzekeringen» wordt momenteel de laatste hand gelegd. De minister zei er rekening mee te houden dat de daadwerkelijke kosten iets hoger zijn dan is berekend. Dit zal worden verwerkt in de wijziging van de Zorgwet. Er zal overigens van de gelegenheid gebruik worden gemaakt om de bedragen bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen.

Aan het adres van de heer Gabor merkte de minister op dat tijdens de behandeling van het wetsvoorstel huisvesting verblijfsgerechtigden onzekerheid bestond over de vraag of de in dat wetsvoorstel opgenomen bedragen wel toereikend zouden zijn. De Kamer heeft toen bedongen dat dit aspect nadrukkelijk aan de orde zou worden gesteld in het overleg met de VNG en dat over de resultaten ervan zou worden gerapporteerd aan de Kamer. Tijdens het wetgevingsdebat in de Eerste Kamer – waarbij de VNG als het ware over de schouders van de kamerleden meeluisterde – was de situatie niet gewijzigd, maar uiteindelijk is het wetsvoorstel toch aanvaard. Het overleg met de VNG heeft geleid tot verhoging van de bedragen en als de Kamer vindt dat ze nog niet toereikend zijn, kan zij dat te allen tijde kenbaar maken.

De heer **Gabor** (CDA) zei niet goed te begrijpen waarom de minister zich in het debat over de huisvesting van verblijfsgerechtigden zo afhoudend heeft opgesteld wat betreft de vergoedingen voor kinderen jonger dan achttien jaar en de inrichtingskosten, terwijl hij nu van geheel andere intenties blijkt geeft. Ook vroeg hij wanneer en met welke fracties de minister afspraken zijn gemaakt.

De **minister** antwoordde dat tijdens het debat in de Tweede Kamer de afspraak is gemaakt met de fracties van de PvdA en D66 (de fractie van de VVD vond het wetsvoorstel toereikend) dat het overleg met de VNG zou

worden afgerond en dat daarna ten spoedigste aan de Kamer zou worden gerapporteerd. Een andere vraag is of de Kamer het wetsvoorstel had moeten aannemen zonder zekerheid te hebben over de bedragen, maar die afweging was natuurlijk geheel en al aan de Kamer zelf.

De heer **Dittrich** (D66) beaamde dat met de minister de afspraak is gemaakt dat hij de Kamer ten spoedigste zou informeren over de resultaten van het overleg met de VNG, met name als er signalen zijn die erop wijzen dat de bedragen niet toereikend zijn. De heer Dittrich begreep niet waarom de heer Gabor zoveel drukte maakt over deze afspraak.

De heer **Apostolou** (PvdA) sloot zich aan bij de heer Dittrich.

De heer **Kamp** (VVD) verklaarde dat de minister niet gepoogd heeft onderhandse afspraken te maken en dat alle afspraken tijdens het plenaire debat zijn gemaakt.

De heer **Gabor** (CDA) bleef van mening dat de minister volstrekt duidelijk was toen hij zei: «Ik ga niet in maart onderhandelen over een wet waarvan ik hoop dat zij in het Staatsblad staat». Ook voor het overige zijn de Handelingen volstrekt helder en dat was voor de heer Gabor indertijd reden om geen motie doch een amendement in te dienen. Hij betreunde het dat hij door de minister in bedoeld debat op het verkeerde been was gezet.

De **minister** ging ervan uit dat er sprake is van een misverstand, want er is een volstreekte rechte koers gevaren.

Het (vrij eenvoudige) wetsvoorstel tot wijziging van de Zorgwet VVTV'ers ligt thans bij de Raad van State dat het met spoed zal afhandelen.

Het overleg met de VNG over het rapport-Ter Veld is nog niet afgerond. De Kamer zal hierover te zijner tijd worden geïnformeerd.

De inzet is nog steeds dat er één geldstroom en dus één loket zal zijn. De gesprekken hierover zijn nog gaande. Er dient ook naar te worden gestreefd dat er zo weinig mogelijk uitvoeringsorganen zijn, maar de minister wees erop dat het de gemeenten zijn die hier de eerste verantwoordelijkheid hebben.

Ingaande op de vraag wat er moet gebeuren als er mensen zijn die wel een contract willen, maar niet in de bijstand zitten, antwoordde de minister dat voor deze mensen het begrip «inburgeringstraject» van toepassing is.

Nog niet geheel helder is hoe aan de coördinerende bevoegdheden van Binnenlandse Zaken gestalte moet worden gegeven. Er zal in ieder geval naar worden gestreefd, te komen tot één controle-systematiek.

Het kabinet houdt zich in algemene zin nog bezig met de vraag hoe om te gaan met de VVTV'ers. Toegespitst op de inburgeringsproblematiek betekent de verplichting voor VVTV'ers om aan het werk te gaan natuurlijk wel dat er ook werk moet zijn. Zodra het veilig is in het land van herkomst gaat de VVTV'er terug en het is dus niet logisch om hem of haar vanaf het allereerste begin volledig deel te laten nemen aan het inburgeringstraject. De minister zegde toe met de VNG te overleggen over de vraag hoe op dit punt het beste kan worden gehandeld in de wetenschap dat een groot deel van de VVTV'ers niet terug kan.

De experimenten met betrekking tot taallessen op televisie lijken niet erg succesvol te zijn geweest. Maar er is niets op tegen om te bezien welke mogelijkheden de meer moderne technologische hulpmiddelen bieden.

De voorzitter van de commissie,
De Cloe

De griffier van de commissie,
Hommes